

VIII.

Smaating om Skeby-Otterup Sogne.Ved Pastor *E. V. Lose.*

Dansk Atlas og Hofm. Fund. melde om Otterup Prædikestol, at den er bekostet af Jørgen Friis og Karen Kuhla

¹⁾ Se K. S. 3. R. III, 679—91. 771.

²⁾ Se K. S. 3. R. III, 764. 771.

³⁾ Om denne Rektor, hvis mange Stridigheder Hundrup udførlig omtaler, findes Personalialia i Ny kgl. Saml. 1268, 4°. I Gl. kgl. Saml. 3118, 4° findes Oplysninger om hans Strid med Biskop Matth. Foss. I Konsist. Arkiv, P. 194, gjemmes en Skrivelse af 22 Maj 1676 fra den nævnte Biskop til Universitetets Professorer, hvori Biskoppen i Anledning af en Proces for Højesteret, som Wingaard havde begyndt imod ham, udbeder sig Vidnesbyrd af Professorerne, hvorledes de sidste Aars Demittenter fra Aalborg Skole havde været funderede. Bispen havde nemlig fundet Tilstanden i Rektors Lektie saa yderlig slet, at han efter sidste Examen ikke havde villet opflytte nogen Discipel i denne (øverste) Klasse, at de ikke skulde forringes i deres Kundskaber.

1656 og malet 1716; Hofman føjer til, at den er forgyldt. Det er for det Første kun med Indskrækning, at den kan kaldes forgyldt; thi Guld findes der kun hist og her paa enkelte Prydelser, og for det Andet ser dens Egetræ ikke ud til nogensinde at have været malet. Og om nu ogsaa, hvad ellers Intetsomhelst beviser, Prædikestolen selv kunde være fra 1656, saa er i alt Fald dens Himmel fra 1616; thi dette Aarstal findes derpaa, og da dette Tal er det eneste, saasom Prædikestolen selv intet Aarstal har, og da Stilen paa begge Steder er den samme, saa ligger det vel nær nok at slutte, at Aarstallet gælder for baade Himmel og Prædikestol tilsammen. Naar den siges at være bekostet af Jørgen Friis og Karen Kuhla, saa antyde samme Kilder Grunden dertil ved at anføre om de samme 2 Personer, at de have bygget Sognets ene Herregaard, Ørridslevgaard, 1620 (en Bemærkning, der er optagen, fra samme Kilder, i Traps Statistik). Men Prædikestolen selv veed bedre Besked. Den bærer 4 Vaabner med Underskrifter, nemlig Egern-Friisernes med Underskrift I. F. F., Gyldenstjernernes med I. F. M., Krabbernes med F. K. F. og Skaktaavl-Friisernes med F. K. M., hvilket tydeligt nok fortæller om Johan Friis, Søn af Niels Friis og Wibecke Gyldenstjerne samt om hans Frue Karen, Datter af Tage Krabbe og Sophie Friis. Denne Johan Friis skrev sig allerede idetmindste i 1622 »til Ørridslevgaard«, hvor han ogsaa 1627 blev sat i Kornskat (Danske Sml. 2. R. III, 142 f), og hvor han fremmede Havedyrkning blandt Godsets Bønder (Sml. t. Fyns Top. og Hist. X, 40). Ogsaa paa Epitaphiet i Nyborg Kirke (han døde 1635) kaldes han »til Ørridslevgaard«. Naar og af hvem Gaarden er bygget, kan vel ikke siges med nogen Vished, men da Johan Friis og Frue skænkede Kirken Prædikestolen i 1616 og ejede Gaarden 1622, saa synes det rimeligst, at hvis Gaarden er bygget 1620, det maa have været af dem, især da en Jørgen Friis af Egern-Slægten ikke kjendes paa den Tid, og Kuhla-Slægten næppe endnu var indvandret her i Danmark. Aaret 1656, i hvilket

Jørgen skal have skænket Prædikestolen, fandtes der aldeles ingen Friis i Sognet. Ørridslevgaard var da ved Giftermaal med Johans Broderdatter, Anna Tønnesdatter Friis, kommen i Axel Walkendorfs Eje.

Interessant i Otterup Kirke er ogsaa den smukke Alterkalk. Den bærer nemlig et Crucifix, 1 $\frac{1}{8}$ Tom. højt, og paa sin Fod under dette en Indskrift: Aar 1578 er dette Crucifix | gjort og hafuer siddet paa | den gamle Kalck | huilchen | er blefuen omgjort og | forbedrit Aar | 1687. Paa Foden tilvenstre herfor staar: »F. Merte Wrne« og tilhøjre »Hr. Christoffer Sehestedt« med deres Vaabner. Sehestedt, Ejer af Sognets anden Herregaard, Nislevgaard, var i 1685 bleven benaadet med jus patronatus til Lunde, Lumby, Skeby og Otterup Kirker og havde strax Aaret efter givet Otterup Kirke et nyt Døbefad (med den springende Hjort). Derom siger Ministerialbogen nemlig under 1686 »Anders Rasmussens datter Helvig Sophia af Nislef, født Onsdagen den 7 April vnder Vand-Manden, och christuet |: allerførst i choret af det Ny becken, som da waar giffuet til Kirchen af Kircke patronen |: Søndagen den XI April. Testes« . . . (ingen Notabiliteter). Efter denne Indførsel kunde det nok se ud til, at det var dengang, at Døbefonden rykkede op i Choret. I Taarnet kunde den unægteligt ikke længere beholde sin Plads, naar Sehestedt vilde have sin store murede Familiegravelse der, som stod opmuret færdig til 3 Alen over Kirkegulvet i 1695. Ved Nativitetsbemærkningen i ovennævnte Daabsindførsel, af hvilken Slags Ministerialbogen har mange mellem Aarene 1689 og 1699, ledes Tanken hen paa, at Sognepræsten Hans Jørgensen omtales som lærd og velstuderet især i Astronomi og Geographi. Det er ham, der aabner Rækken af Sognets Ministerialbøger 1663 tredie Pindtze Dag (en Vielse) »effter denn Forrige Kierchebog i Sidste Kriig Tid ehr forkommet«, men rigtignok fortsætter »Saa ehr her paa igien gjort Begyndelse Anno 1664 af mig vnderskrn. Hans Jørgensen«. Da Bogen indfører ham som død

Mandag 15de Octbr. 1708, 80 Aar gl., maa han være født 1628 og ikke, som i Blochs Papirer angivet, 1630. Hans Eftermand i Præstekaldet blev hans næstældste Barn; Alexander, som i 1690 blev hans Medtjener med Haab og Ventebrev; men ogsaa for sit ældste Barn Jørgen sørgede han ved at skaffe ham Sognets Degnekald (Dokument i Bispearkivet), hvor han efter Kirkebogen døde 1725 »fordum Sogne Degn her til Stædet ... udi sin Alders 62 Aar 7 Maaned ... og hafde forrestaaet same Degne Embede udj 25 aar, og levede et kierligt og fortroeligt Egteskab med Anna Margretha Jørgensdatter i 15 aar« (Hun havde til Efternavn Jerck, maa have været 19 Aar gl. ved deres Giftermaal og ægtede 7 Maaneder efter hans Død hans Eftermand i Degnekaldet). Aldeles uanfægtet havde Jørgen dog ikke siddet i sit Embede; thi hans Formand Frands Ibsen vilde ikke ud af Degneboligen og søgte i 1704 (den-gang 74 Aar gl.) at gøre ham Pladsen stridig ved en Klage, hvorefter Provst Mads Mørch ¹/₁₂ 1704 holdt Møde ved Otterup Kirke¹), tilligemed tiltagne Præster fra Norup og Østrup, i hvilket Møde Sognepræsten nægtede at have lovet Frands Andet eller Mere end hvad han havde holdt, og Frands havde intet skriftligt Løfte at fremlægge, hvorefter der kunde skønnes o. s. v. Frands maatte love at »kvittere« Degneboligen til Pintse, men Jørgen gik dog ind paa at yde ham aarlig for Offeret 12 slette Daler, føde ham en Ko, kjøre hans Brændsel og gøre 2 Dages Høstkørsel for ham. (Dok. i Bispeark.). — I Præsteindberetningen af 1690 klager Hans Jørgensen, at i St. Hanstiende fik Præsten, Degnen og de Fattige tilforn et Brød og en liden Ost af hver fuld Gaard, men nu holde de det tilbage, og i nogle Aar have de aldeles intet bekommet. Han

¹) At Mads Mørch i Lumby fungerede som Provst 1704, er vist; men naar han blev Provst, veed jeg ikke. Hans Jørgensen blev Provst 1684 efter Knud Pedersen Goes i Østrup. Mon Frands Ibsen har ventet med sin Klage, indtil hans egen Præst ikke længere var Provst?

tabte da ogsaa Taalmodigheden i 1691 og anlagde Sag (Lunde Herreds Tingbog, fol. 136), hvori han fremlagde Sognemændenes Kaldsbrev til ham af ²⁶/₂ 1665, at han skulde nyde det Samme som sin Fader og Formand i Kaldet, og dog paaviste han, at Præstegaardens egen Nabo skyldte ham Brød og Ost for 8 Aar, og at der var adskillige, som skyldte for 15 og 16 Aar. — Men det kneb jo i det Hele dengang med at faa Tienden og Landgildet ind. Om det saa var Fru Merte Urne, som den 9de Juni 1652 (Otterup Kirkes Regnskabsbog 1664—1684 paa Nislevgaards Godscontor) havde faaet Kirkens Tiende af 11 Tdr. 2 Skp. Rug, 18 Tdr. Byg og 3 Tdr. 6 Skpr. Havre i Fæste, saa siger Regnskabsbogen i 1678, at denne Tiende har ikke været ydet i mange Aar, betalt blev den ogsaa siden kun delvis; thi da hendes Mand blev Kirkepatron, var deres Gæld til Kirken med et rundt Tal 1580 Mark, som altsaa nu foræredes dem tilligemed Kirkens 5 Bøndergaarde og 2 Huse og en aarlig Tiende som i 1684 dog vurderedes til 484 Mark. Den anden af de Kirker, som han blev Patron for, Skeby, havde i Tiende 2 Ørt. Rug og 12 Ørt. Byg, som var fæstet af Laurids Skinkel til Gjerskovgaard indtil hans Død 1670. Sidstnævnte Aar betalte Werner Skinkel, hans Søn, 80 Mark i Stedsmaal for den, i 1672 den yngste af Lauridses Børn, Karen Skinkel, ogsaa 80 Mark; men i 1682 maatte Sognepræstens Datter Margrethe (født 1667, † 1741, gift i 1697 med Lorentz Klingberg, Foged paa Nislevgaard) give 84 Mark i Stedsmaal for Kirketienden.
